

आदिवासी जमाती व अन्य पेळोन पेळी गेळात मनवालोरा

(गेळाता अधिकार कायदा)

अधिनियम रेंड हजार सारु २००६

नियम रेंड हजार आठ २००८

अधिनियम रेंड हजार सारु २००६

प्रकरण उंदी (१)

-(प्रारंभीक) सुरवात

संक्षिप्त पोरोय : व १(१) इंद अधिनियमता आदिवासी जमाती व

- सुरवात :
- (१) इतर पेळोन पेळी गेळात मनवालोरा (गेळाता हक्क मान्य कियाना) अधिनियम रेंड हजार सारु २००६ इदाम इंदाना .
 - (२) अव जम्मु काश्मीर राज तासी संपुर्ण भारते लागु कियाना .
 - (३) दिल्ली सरकारता राज पत्राते वेहता लेहका नियम कियार अद तारीख ताह अद काम कियानात वायार .

व्याख्या :- (२) इंद अधिनियमता संदर्भा अनुसार ते अन्य इतर अर्थ अपेक्षीत हिलवेक .

- (क) सामुहिक गेळा साधनता तेना अर्थ तेना अर्थ नाटेना पेळोन पेळी किंवा रिती रिवाज रुढीना शिवा लोपा मंदाना आणि वेलीयसोर मने आदिवासी समाजता बाबतीत भुमी प्रदेशता अदामे राखीवगेळाना संरक्षित गेळांनाआणि समाजतक पेळोन-पेळी होळीयनाता मंदाना अभय अरण्य व राष्ट्रीय उद्याने इवेहना लेका सुरक्षित एरीया (मोसमी) सिजनते वापरे मायना रुढीगत समाजता गेळा जागा इदाम मंता ।
- (ख) संकट ग्रस्त गेळाता जीवाना मंदाना ठिकाण तेना अर्थ सरकार नेमे किता स्थानिक तज्ञालोरा अंतर्भाव मनवालोरा आणि अदाभे आदिवासी कामकेवेर मंत्रालयतोर प्रतिनिधी सुधा मिलेमास मंदानूर इदाम जानकार समिती विचार कितपा केंद्र सरकारता पर्यावरण व गेळा व्यवस्थापण मंत्रालय कलम (४) नालुना पोटकलम (१)उंदी व (२) रेंडूना कामनापध्दतीता रुपरेषा गरजानगाडा निवडे किता इदाम एरीयाता निवडेकिस जाहिर किता अनुसार गेळाता जानवर सवरंक्षण संवर्धन साठी आबाधित इरता राष्ट्रीय उद्याने व अभयरण्ये इदाम मंता ।
- (ग) गेळात मनवालोरा आदिवासी जमाती इदेना अर्थ मुख्य इतेक खरो हुळतेक गेळात मनावालोरा आदिवासी जमातितोर सदस्य किंवा समाज इदाम मंता आणि अदेनगा वेलीयसोर मनवालोरा आदिवासी समाज बोर गेळातगा किंवा जिवन जगेमायना खरोखर गरजसाठी गेळातगा किंवा गेळा जागाता (अवलंबुन) आधारते मने समाजता समावेश आंता ।
- (घ) गेळा भुमी इदेना अर्थ बोदेआई गेळाता एरीयात वाये बोदेआई प्रकारता जागा इदाम आंता अदेनगा वेगळो केवा गेळा शिवाकुळे किता हिलेअदगेळा इंदेक जागात गेळा मंता आणि संरक्षीत गेळा राखीव गेळा गेळाता जानवर पोसे कियाना अभयअरण्ये आणि राष्ट्रीय उद्याने इवेहनासमावेस आंता ।

- (ड) गेळा हक्क इदेना अर्थ कलम (३) गुंड तगा विनिर्दिष्ट किता गेळा हक्क इदाम मंता ।
- (च) गेळा नार इदेना अर्थ गेळाता कामना साठी बोदे आई राज्य सरकारता गेळा विभाग मार्फत गेळातगा स्थापण किता किंवा गेळात आरक्षण प्रक्रियाव्दारे गेळा नाटेना रुपांतरीत किता नार इदाम मंता आणि अदेनगा गेळात मने नार निश्चित तलकणाता उठीत जागा वितना साठी आणि सरकार परवानगी हिता इतर वापरे मायना साठी मंदाना जागाना अंतरभाव मंदाना नाहकसाठी इरणात वाता सर्व प्रकारता योग्य नाहक अव बोदे पोरोयते ओळखे माईला वाई अवेहना समावेश मंता ।
- (छ) नारसभा तेना अर्थ नाटेनोर सर्व प्रोढ सदस्याहना मिलेमासी बनेमाता नार सभा आणि पंचायत हिले अद राज्यात पाडा टोल व इतर पेळोनपेळी नार संस्था आणि आसकना (महिलांचा) पुर्ण व निर्बंध सहभाग मंदाना निर्वाचित नार समिती इदाम मंता ।
- (ज) नार ठिकाण इदेनगा रुढीगत नार ठिकाणतासमावेश मंदाना एरीयना आणि आदिवासी गट खेती मुनेटासमाज आणि इतर गेळात मने आदिवासी जमाती वेरा साठी राखीव आणि संरक्षित गेळातगा मंदाना नाहकना समावेश मंता ।
- (झ) गौण गेळाता उत्पन्न इवेहनगा वेदूर-खुरटी-झाडी-खोड कोसा रेशमी किड्याचे कोष आग्यालनिई मध (मेन्द) वेष्टे (लाख) हालूम तुमीर पंडी तुमीर आकी गेळाता औषधी माटी काया पंडी हुडला मर्रा इवेहनालेहका बेहरा मर्रा (इमारती लाकुड) आयो मग सर्व गेळा उत्पन्नता समावेश मंता ।
- (ञ) मध्यवर्ती अधिकरण इदेना अर्थ कलम ११ तगा विनिर्दिष्ट किता मध्यवर्ती अधिकरण इदाम मंता ।
- (ट) अधिसूचना इदेना अर्थ राजपत्रात प्रसिध्द किता अधिसूचना इदाम मंता ।
- (ठ) विहित अर्थ अधिनियमान्वये कियानात वाता इदेना नियमालेहका विहित इदाम मंता ।
- (ड) निरंतर कायम स्वरुपी वापर इदेना जैविक विविधता अधिनियम २००२ रेंड हजार रेंड (२००३) रेंड हजार मुंड ना ।
इदेना कलम २ रेंड खंड (ण) तगाडा तेना अर्थ नेमेकिस हिता मंदार अदे अर्थ मंदार ।
- (ण) इतर पेळोनपेळी गेळात मनवालोरा तेना अर्थ १३ डिसेंबर २००५ (रेंड हजार संयु) ना मुने कमीत कमी ३ मुंड पेळीनगाडाह मुख्य गेळात मनेरा आणि जिवण जगे मायनाता खरोखर गरजांसाठी गेळातगा किंवा गेळा जागातगा अवलंबुन मनवालोरा बदे आई सदस्य किंवा समाज इदाम मंता ।
- (त) नार तेना अर्थ
(उंदी) १) पंचायत व्यवस्था (आदिवासी क्षेत्र पर्यंत विस्तार) अधिनियम १९९६ (१९९६ ता ४०) इदेना कलम ४ नालू खंड (ख) तगा नेमेकिता नार किंवा
(रेंड) २) पंचायतीता संबधीत बोदे मनि राज्य विधितगा नार इंजोर जाहिर कियानात वांता आदिवासी एरीया व्यतिरिक्त बोदे आई एरीया किंवा
(मुंड) ३) गेळा नाहक जूनाल नार किंवा नाहक आणि सर्वे केवा नाहक अत्र नार इंजोर अनुसूचित कियानात वाई अगर वायमाकि किंवा

- (चार) ४) ग्रामपंचायत हिले इदामना राज्याना बाबतीत बोदे आई नांवने ओळखे मायनात वायना पेळोन पेळीता नाहक इदाम मंता ।
- (थ) गेळाता जीवा तेना अर्थ गेळाता जीवाना (रक्षण) अधिनियम १९७२ (१९७२ ता ५२) इदेना अनुसूचित उंदीते नालु (१ ते ४) इदेनगा विनिर्दिष्ट किंता आणि निसर्गातगा गेळाता स्वरूपते ओहनाह आयना जीवाना बोवे आई प्रजाति इदाम मंता ।

प्रकरण रेंड (२)

गेळाता हक्क

गेळात मनवालो ३ (१) इद अधिनियमता ...

आदिवासी जमात व इतर -- सुरक्षित वेरोना किंवा सामुदाईक किंवा रेंडूना आसी अधिकार इंजोर मंदाना मूनेटा हक्क गेळात मनवालो ३ मुळ आदिवासी जमात व इतर पेळोन पेळी गेळात मनवालो ३ वेरा गेळाता हक्क मंदार ।

पेळोन पेळी गेळात मनवालो ३ वेरा गेळा हक्क-

- (क) गेळात मनवालो ३ आदिवासी जमाती किंवा इतर पेळोन पेळी गेळात मनवालो ३ वेरा सदस्यांना किंवा सदस्य लोकूर नार उदना साठी किंवा स्वतःता जीवन पिसनासाठी खेती कियाना साठी वेरोर किंवा सामुदाईक धंदा इंजोर गेळा जागात कबजा कियानाता व अदेनगा मंदानाता हक्क ।
- (ख) मुनेटा सामुदाईक वापरे मासोर हत्तोर आणि बोदे आई पोरोय सिनेमासोर वातोर निस्तार लेहका हक्क जमिनदारी किंवा इदाम नेडूमता अवस्थाता पध्दती ।
- (ग) नाटेना शिवा लोपाडा किंवा शिवा बाहरो पेळोनपेळी ताह जमा केवेह इरुह-नली-करका-गांरा रेखा तुमी (गौण वन उत्पादन) जमा कियाना अवेहना वापर कियाना किंवा विलेवाट लावे कियाना इदेनासाठी स्वामित्व ।
- (घ) एतागडा मिनक आणि इतर उत्पन्न (चाराई) जनावर मेहना कायमता किंवा तातपूरता इदाम रेंड आशी स्वरूपता पेळोन पेळी मोसमते साधन संपत्ति पुटी हना साठी भटके किंवा वेलीय सोर मनवालो ३ आदिवासी समाजतक मुभा मंदार इदेना लेहका इतर सामाजिक हक्क मंदार किंवा अवेहना ओर हक्कदार मंदानूर.
- (ड) आदिवासी जमात समुह आणि खेती मुनेटा समाज वेरा मंदाना आणि मंदाना ठिकानता हक्क अदामे समाजता अधिकार .

- (च) बगा दावानगा विवाद (झगळा) आंता इदाम बोदे आई राज्याते बोदे आई नावने सिनेमासोर हने जगळाता जागा नगाडा किंवा अदेना संबधित हक्क.
- (छ) गेळा जागातगाडा पट्टा किंवा भाडा पट्टा किंवा अनुदान इदेना मालकी हक्क नगा रुपांतर कियाना साठी बोदे आई स्थानिक प्राधिकरण किंवा राज्य शासन ईद हिता हक्क .।
- (ज) सर्व गेळा नाहक जुनाह नाहकना ठिकान जागा सर्वे केवा नाहक आणि इतर नाहक मग अव महसुली नाहक इंजोर अभिलिखित अधिसुसिचत किता मनि किंवा मनमाकी इवेहना नाहक उदनाता हक्क.
- (झ) कायम स्वरूपी वापर कियाना साठी पेळोन पेळी संरक्षण व संवर्धन कियानात वाता बोदे आई समाजता गेळाता संरक्षण पुनाल निर्मान संवर्धन किंवा व्यवस्थापण कियानाता हक्क.।
- (ञ) बोदे आई राज्य विधिअन्वेय किंवा स्वायत जिल्हा परिषद किंवा स्वायत प्रदेशिक परिषद इदेना विधि अन्वेय मान्यता हिता हक्क किंवा बोदे आई राज्याता बोदे आई पेळोन पेळी किंवा रिती रिवाजता कायद्याता आदिवासीता हक्क इंजोर स्वीकार किता हक्क.।
- (ट) जिवाना वेगवेगळोना प्रवेश पुटीहना साठी हक्क आणि जिवाना वेगवेगळोना आणि सांस्कृतिक वेगवेगळोपना इवेहना संबधित बुध्दीता मालमता आणि पेळोन पेळी ज्ञान बुध्दी पुटीहना साठी सामुहिक हक्क.।
- (ठ) खंड (क) ते (ट) तगा नमुद किता हिले मत गेळात मनवालोरा आदिवासी जमात किंवा यथास्थित. इतर पोळोन पेळी गेळात मनवालोरे वेरे केडाह उपभोग एतवोर मनवालोरे शिकार केवालोरे किंवा जालीने पोयना किंवा गेळाता जानवरता एकादा प्राजातीता मेंदुधा भाग एसक्स तेडना इद रुढीगत हक्कतासी अन्य पेळोन पेळी हक्क.।
- (ड) ज्या ठिकाणते आदिवासी जमात व इतर (पेळोन पेळी) गेळात मनवालोरे वेरक १३ डिसेंबर २००५ रेंड हजार संयू मुने ओरा वैद्य हक्कधारी डावलेकिस बोदे आई स्वरुपता गेळा जागाताह अवैद्य तेडीला किंवा तेएच मंदानूर तर ओरा पर्यायी जागासह मुळ स्वरुपात पुना नाहक उपीहनाता हक्क.।

१९८० ता ६९-२ गेळा संवर्धन अधिनियम १९८०ता इदेनगा बोदे आई अंतरभुत मतेक तरी केंद्र सरकार मुनेटा सुविंधासाठी गेळा जागा खुला कियानाता तरतुद कियार आणि अगा दर हेक्टरी पंच्याहत्तर ७५ मर्राक पेक्षा जास्त मर्राक नळकना आयो ईदेना व्यवस्था सरकार तकेडाह कियानात वायार.।

- (क) गाळा
- (ख) दवाखाना किंवा रुग्णालय
- (ग) अंगणवाडी
- (घ) रास्त धान्य दुकान
- (ङ.) विद्युत व दुरसंचार वाहक तारा
- (च) टाक्य किंवा इतर जलाशये
- (छ) उंदाना एता पुरवठा व एर पोंगणा
- (ज) एता किंवा पिरदा एताकडा शेती संरचना
- (झ) हुडला सिंचन कालवा.

- (ज) पेळानपेळी उर्जाता साधन.
- (ट) कौशल्यात वाढ केवे किंवा धंदा कियाना ठिकाण.
- (ठ) हरी आणि
- (ड) समाजता ठिकाण परंतू इदाम की मुनेटा बाबतीत निवळ गेळा जागा इदाम लेहका खुला कियानात वायार.।
- (एक) इद पोट कलमते नमुद किता -- प्रत्येक प्रकरणता
केवळ उंदि हेक्टर पेक्षा कमी --- गेळाता जागा खुला कियानात वायार. आणि
- (दोन) इदामना विकासता प्रकल्पाता निपटारा. अव (प्रकल्पाना) ग्राम सभातकेडाह सहमति कियानाता आधीन मंजी कियानात वायार.।

प्रकरण मुंड (३)

गेळा हक्कता मान्येता अदेना पुनःस्थापण नियमीत कियाना व तत्संबधी गेळात मनवालोरा आदिवासी जमात व इतर पेळोनपेळी गेळात मनवालोरा गेळा हक्कता मान्यता हियाना व अद नियमीत कीयाना.।

- (१) अदवेळी अमंलात मंदाना इतर बोदे आई कायदाते बोदे आई अंतर्भूत मंता तरी आणि इद कायद्याता व्यवस्थेता आधीन मजी केंद्र सरकार व्दारे.।
- (क) राज्याता किंवा बगा कलम मुंड (३) मध्ये नमुद कियानात वाता अव सर्व गेळा हक्कता बाबतीत बोरकून आदिवासी जमाती इंजोर जाहिर कियानात वाता अव राज्याना एरीयातोर गेळात मनवालोरा आदिवासी जमातीना.।
- (ख) कलम मुंड (३) मध्ये नमुद कियानात वाता सर्व गेळा हक्क बाबतीत इतर पेळोनपेळी गेळात मनवालोरा हक्क मान्य किस हियानात वायलाता .।
- (२) रेंड राष्ट्रीय उद्याणे आणि (अभ्यय अरण्य) गेळाता जनावर पोसे कियानासाठी) चिंता किनाह गेळाता जीवा आणि अवेहना मंदाना ठिकाण इवेहना इद कायदाते मान्यता पुटता गेळा हक्कता सुधारणा कियाला वायार आणि अवेहना पूनः स्थापना कियाला वायार परंतू गेळा हक्क धारकाल मुनेटा सर्व अटीना समाधान आयवालेवा गेळा जीवाना जतन कियाना अबाधि एरीया निर्माण कियानाता नियोजन पूनःस्थापीत आयो किंवा अवेहना हक्कतून बोदे आई रितीत हानी पोहचे मायवा पाहिजे अव इदाम .।
- (क) सर्व एरीयात कलम (६) सारु मध्ये विनिर्दीष्ट किता प्रमाणे हक्क मान्यता हियानाता आणि अद विहित कियानाता प्रक्रिया विचारते एतना .।
- (ख) गेळा जिवा (संरक्षण) कायदा १९७२ (१९७२ ता ५३) अन्वेय आपुना अधिकारता वापर कियानाता राज्य सरकारता संबधित अधिकरणाने हक्कता अधिकार मनवलोरा हाल चाली किंवा उपस्थित मुळे गेळाता जनावरतगा आयना परीनाम हानी आयनाता किंवा धोका वायनाता पुरेसा कारण आयार इदाम सिध्दकियाना .।
- (ग) राज्य सरकारता सहजिवन अस्थीत्वा हिले उदाम योग्य मार्ग समाप्त कियाना .।

- (घ) बाध कितोर व्यक्ती व समुह वेरासाठी सुरक्षित उपजिवीका पुरे कियानासाठी आणी प्रस्तुत विधी व केंद्र सरकारता धोरणात हिता उदाम बाध कितोर व्यक्ती व समुह वेरा आवश्यकताता गरज कियानासाठी पुनःस्थापना कियाना किंवा पर्याया योजना कीस संकुचीत कियाना .।
- (ङ) मंदाना पुनःस्थापनेसाठी योजना लिहे किता स्वरूपात पुठीहनासाठी संबधीत एरीयाता ग्रामसभात संमती मोफत माहिती हियना .।
- (च) वचन हिना योजना प्रमाणे सुविधा व पुनःस्थापनेता ठिकाणता जागा वाठप पुर्ण केवालेवा पुनःस्थापना घडेकिस वायला परो मति गेळा जिवा सवर्धनता योजनासाठी इदाम रितीते पुनःस्थित कियाला आतोर इदामनोर हक्कदारक लोकूरे लेकेडाह चिंता कियानाह गेळा जीवाना मंदाना ठिकाण किंवा इतर वस्तू वापरे मायनासाठी राज्य सरकार किंवा केंद्र सरकार लगेच हर बदले कियाला परो .।
- (३) इद कायदा अन्वेय गेळात मनवालोरे आदिवासी जमातीता गेळा जागा व ओरा मंदाना ठिकाण इवेहना बाबतीत बोदे आई राज्य किंवा संघराज्यता क्षेत्र इदेना संबधाते इतर पेळोनपेळी गेळात मनवालोरा गेळा हक्कता मान्यता हियाना अव नियमीत कियाना इदाम आदिवासी जमात किंवा जमातिता समुह इवेहना अटीना आदिन मंदार किंवा इतर पेळोन पेळी गेळात मनवालोरे १३ डिसेंबर २००५ ता मुनेटा गेळा भुमी संपादत कियाना .।
- (४) पोट कलम (१) व्दारे प्रदान कियानात वांता हक्क वारसांना साठी मंदार मात्र इतर सकाम्य किंवा हियाना आयो व मरमी आतोर मानेयता बाबतीत मुजोना-मुत्तेना वेर इवूरां नावने मिलेमास लिहेखिस एतनात वायार आणि वेरोरे मानेयता प्रमुख मंदाना कुटूंबता बाबतीत वेरोरे प्रमुखता पोरयते लिहे कियानात वायार व वारसाल हिलवेक वारसा हक्क हेरेटोर नाते वाईक हियाला वायार .।
- (५) आयोइतेक व्यवस्था किता मंदार अदेना व्यतिरिक्त मान्यतेता पडताळणी प्रक्रिया पुर्ण आयवालेवा गेळात मनवालोरे आदिवासी जमाती किंवा इतर पेळोन पेळी गेळात मनवालोरे वेरा सदस्याता ओरा भोगवटाता गेळा जागाताह तेहला किंवा तेंडसी वाटीला वायो .।
- (६) पोट कलम (१) व्दारे मंजूर किस हिनात वाता गेळा कलम -३ पोट कलम (१) ता खंड (क) मध्ये नमूद किता जागाता बाबती इदामना जागा कायद्याता सुरवात तारीकते वेरोना किंवा कुटूंबता किंवा समाजता भोगवटा आडीय मंदार आणि अद प्रत्यक्ष भोगवटा साठी मंदाना एरीया पुरती मर्यादित मंदार आणि बोदे आई परिस्थत नालु हेक्टर पेक्षा जास्ती मनवा पाहिजे .।
- (७) गेळा संवर्धन (संवर्धना) कायदा १९८० (१९८० ता ६९) बाबतीत हक्क निरबंध कियानासाठी गेळा हक्क सर्व ओजाताह प्रक्रियात्मक आवश्यकताह मुक्त हियानात वायार व कायद्याते नियोजन कियानात वांता अदेना गेळा जागाता रुपांतरासाठी निव्वळ चालू किंमत व मदत गेळा रोपा प्रदान कियानात आवश्यकता मंदार .।

- (८) ईद कायद्याते मान्य व विहित कियानात वाता गेळा हक्कतगा आपूना मंदाना ठिकाणताह आणि लागवडी किता जागाताह माक सरकारी विकास कामना अडथळामुळे जागाता रुपने भरपाई हेवाये सरकार माक तेहता इदाम सिध्द केवे आणि नंतर बोना जागा हिस मतोर अद जगा सयुवर्षा बदेनासाठी हिस मतोर अद कामना योजना साठी वापरे मायनात वायो आस मंदार इदाम गेळात मनवालोरा आदिवासी जमाती आणि इतर पेळोन पेळी गेळात मनवालोरा जागाना हक्कता समावेश मंदार.

गेळा हक्क वालेरा कर्तव्य :- ५) इद कायद्याते बोदे आई गेळा हक्क धारक.

- (क) गेळा जीवा गेळा व जीव विविधतां इवेहना संरक्षण कियाना.
- (ख) हेरेटा पाणलोट एरीया एताए जरण व परिस्थिती हुळसि इतर संकंट एरीया पुरेसी संरक्षित मंता इवेहना चांगला निश्चित कियाना.
- (ग) गेळात मनवालोरा आदिवासी जमाती व इतर पेळोन-पेळी गेळात मनवालोरा मंदाना ठिकाण ओरा संस्कृति व नैसर्गिक वारसातून बोदे आसी प्रकारते धका पोहचे मायार इदाम बोदे आयी प्रकारता विघातक रिवाज तगडाह सुरक्षित इरता मंदाना चांगला निश्चित कियाना .
- (घ) समाजता गेळा पुटीहनाता हरदे नियम कियाना आणि गेळा जीवाना व गेळाता जीवाना वेगवेगळो ना इवेहनगा वाईट परिनाम केवे बोदे आई कृति रोखे कियाना ईदेनासाठी ग्रामसभाता सर्व सहमतित एतिता निर्णयता अनू पालन कियाला तोराट बारा केवाट कात्री किस सुनिश्चिती कियाना -

प्रकरण नालू (४)

गेळा हक्क निहित कियाना साठी प्राधीकार व कामना पध्दती :-

गेळात मनवालोरा आदिवासी जमाती व इतर पेळोन पेळीत मनवालोरा वेरा गेळा हक्क निहित कियानाना प्राधीकार आदी अवेहेना कार्यपध्दती :-

- (१) इद कायद्याता ग्रामसभातक हिता मंता स्थानिक मर्यादा तगा गेळात मनवालोरा आदिवासी जमाती व इतर पेळोनपेळी गेळात मनवालोरा वैयक्तिक आणि सामुहिक किंवा ईव रेंडूनासाठी हियाना ता गेळा हक्कना स्वरूप आणि अदेना पसरेमाता ठरवे कियाना प्रक्रिया सुरु केवे ग्रामसभा इद उंदी प्राधिकरण मंदार इद प्रक्रिया ओरे केडाह दावा प्राप्त किस अव उंदीजागा किस अवेहना पडताळणी किस आणि इंदामना हक्कना वापर कियानासाठी विहीत किताना रितसर शिपारस किता प्रत्येक तलकना एरीया निश्चित केवे, नकाशा तयार कियानात वायार व अगाडाह ग्रामसभा उदमना ठराव मंजूर किस अदेना प्रत उपविभाग समितीत के लोहयार .

१) ग्रामसभाता निर्णयमुळे नामंजूर आतोर बोरेआई मानेय पोट कलम (३) अन्वेय स्थापण कियानात वाता उपाविभागा स्तरीय समिती तके विनंती अर्ज दाखल कियार आणि उपविभाग स्तरीय समिती इदामना विनंती अर्जांना विचार किस अव निकालते तेडणू परंतू इदाम कि इदामना प्रत्येक विनंती अर्ज ग्राम सभा मार्फत निर्णय आता तारीख पासून साठ दियाना लोपो दाखल कियानात वायार परंतू आणखी ईदाम की ना मंजूर मानेयतक ओना बाजू मांडे कियाना वाजवी संधी हेवा लेवा इदाम बदेआई विनंती अर्जाता विरुध्द निकाल तेडला वायो .

राज्य सरकार ग्रामसभाते संमति हिता निर्णय तपास कियानासाठी उपविभाग स्तरीय समिती गठीत कियार आणि वन हक्कता अभिलेख तयार किस अद अंतिम निर्णयसाठी उपविभागीय अधिकारी मार्फत जिल्हा स्तरीय समिती तके लोहयार .

उपविभाग समितीता निर्णयमुळे नामंजूर आतोर बोरे आई मानेय उपविभाग स्तरीय समितिता निर्णयता तारीखताह साठ दियाना लोपो जिल्हा स्तरीय समितितके विनंती अर्ज दाखल कियानूर आणि जिल्हा स्तरीय समिति इदामना विनंती अर्जांना विचार किस अद निकालते तेडणू परंतू ईदाम कि उपविभागीय स्तरीय समितितके दाखल केवाये आणि अदेनगा विचार केवालेवा ग्राम सभाता निर्णय विरुध्द बोदे आई विनंती अर्ज सरळ जिल्हा स्तरीय समितिमुने दाखल कियाला वायो. परंतू आणखी इदाम मंता की आपूना बाजू मांडे कियाना वाजवी संधी हेवा लेवाय इदामना बोदे आई विनंती अर्ज ना मंजूर मानेयता विरुध्द निकालते तेडिला वायो.

राज्य सरकार उपविभाग स्तरीय समिती तयार किता गेळा हक्कता अभिलेखते विचार किस अवेहकून अंतिम मान्यता हियानासाठी जिल्हा स्तरीय समिती गठीत कियार.

गेळा हक्कता अभिलेखतगा जिल्हा स्तरीय समितितां निर्णय अंतिम व बंधनकारक मंदार.

राज्य सरकार गेळा हक्कता मान्यता हियानाता व अव विहित कियानाता प्रक्रियाता संनियंत्रण कियानासाठी आणि जर नोडल एजन्सी मागणी कितेक इदामना तपशिल अहवाल अदेक सादर कियानासाठी उंदी राज्य स्तरी संनियंत्रण समिति गठीत कियार ।

उपविभाग स्तरीय समिती जिल्हा स्तरीय समिती व राज्य स्तरीय संनियंत्रण समिती इवेहेना विहित कियावायार इदाम सुमुचित स्तरावर राज्य सरकारता महसुल गेळा व आदिवासी कार्य विभागतोर अधिकारी आणि अव-अव लेवलंता पंचायती संस्था योग्य अद लेवलते नेमे कितोर मुवूर सदस्य (तिन) मंदानूर ओरा पैकी इदाम सदस्य आदिवासी जमाती पैकी मंदानूर व किमान उंदी महिला सदस्य मंदार.

उपविभाग समिती जिल्हा स्तरीय समिती व राज्य स्तरीय संनियंत्रण समिती इवेहेना रचना व कार्य आणि अवेहेना काम पार पाडे कियापा अव अनुसरावयता कार्य पध्दती इद विहित किता लेहका मंदार.

प्रकरण सयू (५) अपराध व शास्त्री

इद कायद्यान्वये प्राधिकरणाता व समितिता सदस्य किंवा अधिकारी वेराकेडाह आता गुन्हा :-

- (७) बेसके बोदे आई प्राधिकरण किंवा समिती इदाम प्राधिकरणता किंवा समितितोर अधिकारी किंवा सदस्य ईद कायद्याता व्यवस्थाता किंवा ताना बाबती कियानात वाता गेळा हक्कता मंजूर संबधिता बोदे आई नियमता व्यवस्थेतून भंग कियानुर असके ओर इद कायद्याप्रमाणे गुन्हा बदल दोषी पोयला वायार आणि ओना विरुध्द कारवाई व उंदी हजार रुपया दंड निहला लायक आयनूर परंतू इदाम की इद पोट कलमता अंतरभूत मंदाना बोदेआई पोलोदा मुळे प्राधिकरणता किंवा समितिता बोरेआई सदस्याल किंवा विभाग प्रमुख किंवा इद कलमाते नेमे किंतोर निर्दिष्ट कितोर बोरे आई मानेयता गुन्हा अनजान गळेमात किंवा इदाम गुन्हा घळेमायावा पाहिजे इंजोर ओर सर्व काळजी एची मतोर इदाम सिध्द कितूर ईतेक ओर बोदे गुन्हाता लायक हिलेर आयनूर.

गुन्हाता दाखल

- (८) ग्रामसभाता ठरावता वादवीवाद आतेके बोरेआई गेळात मनवाल आदिवासी जमाती स्वतः किंवा बोदे आई उच्च प्राधिकरणता विरोधाते मांडे किता ठरावप्रमाणे राज्य स्तरीय संनियंत्रण समितित साठ दिया पेक्षा कमी आयवा पाहिजे इचोन कालावधीत नोटीस हेवालेवा आणि राज्यस्तरीय सनियंत्रण समितित इदामना प्राधिकरणाता विरोधते कार्यवाही केवालेवाय बोदे आई न्यायालय कलम ७ अन्वये किता बोदे आई गुन्हाता दखल एतला वायोर.

प्रकरण सारू (६) संकीर्ण

प्राधिकरणता सदस्य इत्यादी लोकसेवक मंदाना

- (९) प्रकरण नालुनगा निर्देश हिता प्राधिकरणता प्रत्येक सदस्य आणि ईद कायदामार्फत किंवा तदन्वये प्रदान किता बोदे आई अधिकारता वापर केवाल भारतीय दंड संहितेता (१९६० ता.४५) कलम २१ता अर्थाता अंतर्गत लोकसेवक मंतोर इदाम माने मायनात वायार

सदभावपूर्वक किता

- (१०) (१) इद कायद्याप्रमाणे सदभावपूर्वक किता किंवा कियानाता नियोजन किता बोदे आई कृतीसाठी केंद्र सरकारता किंवा राज्य सरकारता बोदे आई
कृतीतून सरक्षण ; - अधिकारीरा किंवा कर्मचारीरा विरोधते बोदे आई दावा खटला किंवा इतर कायदेशिर कारवाई कियाला वायो

श्रावतुन सरक्षण :-

- (२) इद अधिनियमते सदभाव पूर्वक किता कींवा कियानाता नियोजन बोदेआई कृतीता बोदेआई नुकसान आतु कींवा नुकसान आयनाता अंदाज मंदार तर केंद्र सरकारता कींवा राज्य सरकारता किंवा तानाअधिकारीरा किंवा इतर कर्मचारीरा विरोधते बोदेआई दावा किंवा इतर कायदेशिर कारवाई कियाला वायो .
- (३) इद अधिनीयमते सदभाव पूर्वक किता कींवा कियानाता नियोजन बोदेआई कृतीता प्रकारे नालु प्रमाणे निर्देशनहीता बोदेआई प्राधिकारणाता अदामे ताना अध्यक्ष पदस्थ वेरोरे सदस्य / सचिव अधिकारी व इतर कर्मचारी वेरा विरोधात बोदेआई दावा कींवा इतर कायदाप्रमाणे कारवाई कियाला वायो.

नोडल एजन्स

- (१) आदिवासीता कामकाज हुळे केंद्र सरकारता मंत्रालय कींवा केंद्र सरकार इदना बाबतीत प्राधिकृत किता इतर बोदेआई अधिकारी कींवा प्राधिकरण वेर इद अधिनीयमता व्यवस्थाता अमलबजावनी कीयानासाठी नोडल एजन्स.....इंजोर काम हुळणुर .
- (२) निर्देश हियाना बाबता केंद्र सरकारता अधिकार :-प्रकरण नालुनगा निर्देश हीता प्रत्येक प्राधिकरणता केंद्र सरकार वेळोवेळी लेखी स्वरुपात हियार इदाम सर्व साधारण कींवा विशेष निर्देशता आधिन मंजी इद आपूना कर्तव्यता पालन कियानुर .
- (३) इद अधिनियम इतर बोदेआई कायद्यातून कमीपना थेताला परो :-
- अधिनीयमते कींवा पंचायतीत (आदिवासी एरीयास साठी विस्थारीत) अधिनियम (१९९६ ता ४० ता) व्यवस्था इद अधिनीयमता व्यवस्था इतर अधिनियमता व्यवस्था अवेहकुन कमीपना थेताला परो उलट मदत केवे मंदार .

कियानाता अधिकार व्यवस्था

- (१) केंद्र सरकार अधिसुचना द्वारे इद अधिनियमता अमलबजावणी कियानासाठी नियम तयार कियार
- (२) विषेताह आणि मुनेंटा अधिकारता सर्व साधारणते बोदे प्रकारता अडचन तेवाय मुनेंटा पैकी सर्व कींवा बोदे आई बाबतीत व्यवस्था कीयाना साठी इदाम नियम कीयानात वायार.
- क) कलम ६ तगा विनिर्दिष्ट कीता कामना पद्धतीता अमलबजावणीसाठी कामना पद्धतीता तपशिल.
- ख) दावा प्राप्ती कीयानाता अव उंदीजागा कीयानाता व अवेहना पडताळणी कीयानाता प्रक्रीया किस कलम ६ पोटकलम (१) अन्वेय मंदाना गेळा हकता वापर कीयानासाठी शिपारस कीता प्रत्येक तलकता एरीया निश्चित केवे नकाशा तयार कीयाना आणि अव कलमाना पोटकलम २ अन्वये उपविभागीय समितीतर्फे विनंती अर्ज दाखल कीयानाता रित .
- ग) कलम ६ पोटकलम ८ अन्वये उपविभाग स्थरीय समीती जील्हा स्थरीय समीती आणि राज्य स्थरीय समीती संनियंत्रण समीती इवेहना सदस्य इंजोर निवडे कीयानाता राज्य सरकारता महसूल गेळा व आदिवासी विकास विभागता अधिकारीरास्तर
- घ) कलम ६ पोटकलम ९ अन्वये उपविभागीय स्थरीय समीती जील्हा स्थरीय समीती आणि राज्य स्थरीय संनियंत्रण समीती इवेहना रचना व काम कीयानाता पद्धती आणि पोटकलम ९ अन्वये अवेहना काम पाह पाळे कीया अनुसरावयाची कार्यपद्धती .
- ड) विहित कियाना आवश्यक मतेक किवा विहित कियालावायार इदाम ईतर बोदेआई.
- ३) इद अधिनियमते कीता प्रत्येक नियम अद कीयानात वातपा शक्य आयार अचोन लवकर संसदेता प्रत्येक सभागृह मुने अद सभा गृह उंदी सत्रात बनेमाता किंवा रेंड अथवा अधिक क्रमता सत्रात मीलेमासी बनेमाता इदामना एकुण तीस दियाना कालावधिसाठी सत्राते मंदपा इरानात वायार.

आणि सत्राता कींवा क्रमते सत्राता पाटोपाटता सत्र मारणाता मुने जर अद नियमता बोदे
आई फेरबदल . कियाना बाबत रेंडआसी सभागृहता उंद मत आत इतेके अदेनानंतर अदनियम इदाम
पेरबदल किता रुपते परिणाम आयार कींवा यथास्थीती मुळीच परिणाम आयालापरो तयारी इदाम बोदेआई
फेरबदलामुळे कींवा शुन्य करणामुळे तत्पूर्वी अद नियम आडीय कीयानात वाता बोदे आई पोलोदा विधि
ग्राह्यतक अडचण वायवा पाहीजे

के. एन. चतुर्वेदी
भारत सरकार

भारत सरकार
आदिवासी कार्य मंत्रालय
अधिसूचना

नवि दिल्ली १ ज्ञानेवारी २००८

अधिसूचना

जी. एस. आर (ई) ज्याअर्थी आदिवासी जमाती व इतर पेळोनपेळी गेळात मनवालोरा गेळा हक्क (मान्य कीयाना) अधिनियम २००६ (२००७ ता) २ नुसार आवश्यक मदाना प्रमाणे भारत सरकारता कार्य मंत्रालयता अधिसूचना क्र. जी. एस. आर. ४३७ (ई) दिनांक १९ जुन २००७ इदेना कलम १४ ता पोटकलम १ अन्वे अदेना दिनांकता भारतता राजपत्रांना भाग रेंड कलम ३ पोटकलम (उंदी) तगा आदिवासी जमाती व इतर पेळोनपेळी गेळात .मन वालोर (गेळा हक्क मान्य कीयाना) नियम २००७ इदेना मसुदा प्रसीद्ध कीयानात वाता मंता आणि इदेनामुळे नुकसान आईला परार इदामना सर्व मानेयतकेडाह उक्त अधिसूचनाता अंतर्भाव मंदाना राजपत्राता प्रती जनतातक उपलब्ध कीस हीता मंता तारीखताह पंचेचाळीस दिया पुर्ण आयना मुने हरकती व सुचना तलकनाता वाता मंता आणि ज्याअर्थी उक्त नियमता मसुदाता संबंधात जनतातख २५-६-२००७ रोजी उपलब्ध किस हियानात वाता मंता. पुटता मंता अव हरकती व सुचना केंद्र सरकार तकेडाह विचाराते एतनात वाता मंता.

अदेनासाठी इदेक आदिवासी जमाती व इतर पेळोन पेळी गेळात मनवालोरा (गेळा हक्क मान्य कीयाना) अधिनियम २००६ (२००७ ता २) इदेना कलम १४ पोटकलम १ व २ मार्फत हियानात वाता अधिकारता वापर कीस केंद्र सरकार इदेना मार्फत इद गेळा जागातगा मनवालोरा गेळात मनवालोरा आदिवासी जमाती व इतर पेळोनपेळी गेळात मनवालोरा वेरा गेळा जागातगा गेळा हक्क व व्यवसाय इदेना मंजुरी हियानासाठी व अदनियमीत कीयानासाठी मुनेटा नियम कीयाला आतोर अव इदाम .

(१) संक्षिप्त पोरोयता विस्थार आणि सुरवात (१) इव नियमानुन आदिवासी जमाती व इतर पेळोन पेळी गेळात मनवालोरा (गेळा हक्क मंजूर कीयाना) नियम २००७ इदाम इंदाना २) इवेहना विस्थार जम्मू काश्मिर वगळे कीस संपूर्ण भारतमेंड मंदार ३) इव नियमी सरकारी राजपत्रात प्रसिद्धी आता तारीख तगाडाह अमलात वायनूंग.

(२) इवेहना विस्तार जम्मू काश्मिर वगळे किस संपूर्ण भारतमेंड मंदार .

(३) इव नियमी सरकारी राजपत्रात प्रसिद्धी आता तारीख तगाडाह अमलात वायनू.

(२) व्याख्या :-

(१) इद नियमते संदर्भानुसार दुसरो अर्थ आवश्यकता हिलेवेक तर

(क) अधिनियमय इदेना अर्थ आदिवासी जमाती व इतर पेळोनपेळी गेळात मनवालोरा (गेळा हक्क मंजूर कीयाना) अधिनियम २००६ (२००७ ता २) इदाम मंता.

(ख) जिवा पिचहानाता वास्तविक मंदाना गरज इदेना अर्थ ईद अधिनियमता कलम ३ इदेना पोट कलम (१) ता खंड

(ग) आणि (घ) अन्वेय व्यवस्था किता प्रमाणे गेळा जागाता स्वतः लावे किस उत्पन्न पुटीहीना किंवा ममना अगाडाह आपूना कुटूंबता कायम स्वरुपी गरजता पूरा किंयाना इदाम मंता.

- (ग) तलकवाले तेना अर्थ अधिनियमते सूचना बध्द कियानात वाता बोदे आई हकतून मंजूर हियानासाठी व अद नियमीत कियानासाठी तलकवाले मानेय किंवा मानेयकना गट कुटूंब किंवा समूह इदाम मंता.
- (घ) ईद अधिनियमता कलम ३ मुंड ता पोट-कलम (१) उंदी ता खंड (ग) अन्वये (गौण उत्पादनाची विलेवाट) गेळाता इरुह-गारा-तुमीर आकी रेखा नली वेदूर माटी काया पंडी गेळाता दवाई व इतर जिवा पिचिहनासाठी उंदि जागा वायवालोरे कींवा समुह वेरक इदाम उत्पादनता वापरे मायणासाठी किंवा विक्रीसाठी स्थानिक पातळीतगा प्रक्रीया कीम्मतवाले तलाद तोची आणि सायकलते वा गाडाते गेळा एरीयाताह ओयना ईवेहना समावेश मंता
- (ङ) गेळा हक्क समीती तेना अर्थ नियम ३ अन्वेय ग्राम सभा मार्फत गठीत कियानात वाता समीती ईदाम मंता
- (च) कलम तेना अर्थ अधिनियमता कलम इदाम मंता
- (२) इद अधिनियमता व्याख्या कीता मंता परंतू इद नियमता व्याख्या कीता हीले बोली व बोलीता प्रयोग इद अधिनियमाते जो अर्थ नेमे कीस हीता मंदार अव अव अर्थ मंदार
- (३) ग्रामसभा
- १) ग्रामसभा इद ग्रामपंचायत मार्फत केयानात वायार आणि अघेना मुनेटा सभाता अदेना सदस्य तगाडाए दहा पेक्षा कमी मनवा पाहीजे परंतू पंधरापेक्षा जास्त मनवा पाहीजे इदाम सदस्यांना गेळा हक्क समीती इंजोर निवडे कीस हीयाना अद समीतगा कमीतकमी १/३ उंदी तृतीयास सदस्य आदिवासी मंदानुर परंतू इदाम सदस्यांपैकी १/३ उंदी तृतीयास पेक्षा कमी मनवा पाहीजे इचोक सदस्य आसक मंदानुंग परंतू आणखी इदाम की आदिवासी जमातीतोर सदस्य हिलेर आसमंदानुर तर इदाम सदस्य पैकी कमीतकमी १/३ उंदी तृतीयास आसक मंदानुंग
- २) गेळा हक्क समीती सदस्य व सचिव अवहेना बाबतीत निर्णय येची ओर उपविभागस्थरीय समीती तक कळवे कीयानुर
- ३) गेळा हक्क समीती तोर सदस्य बेसके व्यक्तीगत गेळा हक्क तालकसोर मंदानुर असके ओर समीतीतून अदेना बाबतीत कळवे कीयानुर आणि अदेना दावा विचारते येतनात वासोर मंदार अदवेळते ओं क पळताळणीता प्रक्रीयेत सहभागी आयला वायो .
- (४) ग्रामसभाता काम ग्रामसभा
- क) गेळा हक्कता स्वरूप व ताना व्यापती निर्धारित कियानाता प्रक्रीया सुरु कियार आणि अदेना संबंधिता दावा प्राप्त कीस अवहेना सुनावणी कीयार.
- ख) गेळा हक्क तोर तालकवालोरा यादी तयार कीस तलकावालोरे व ओरा दावाना अवहेना केंद्र सरकारता आदेश मार्फत निराधार कीता इदामना तपशीलता अंतर्भाव मंदाना नोंद वही हीयार .
- ग) फायदा संबधी मनेर मानेय व संबंधित प्राधिकरण वेरा वाजवी संधी हीतानंतर गेळा हक्कता तलकनाता निर्णय संमत कीस अव उपविभाग स्थरीय समीतीतके अग्रसीत कीयार .
- घ) अधिनियमता कलम ४ नालुना पोटकलम २ इदेना खंड (ङ) अन्वये पूनर्वसाहीतीता पाकेटता विचारते एतना व योग्य निर्णय संमत कीयार.
- ङ) अधिनियम कलम ५ सयुगंना व्यवस्था अमलात तेतानाता दृष्टीने गेळा जीवा व गेळाता जीवाना वेगवेगळा पणाता अवहेना सरक्षण कीयानासाठी अदेना सदस्य नागाडाह समीती गठीत कीयार.

२) इदाम ग्रामसभातोर सर्व सभासदानाह रैंड तृतियांस पेक्षा कमी मनवा पाहीजे इचोन सदस्य संख्या ग्रामसभा बैठकीता उपस्थिती आर्यार परंतु बोदे आई नाटे आदिवासी जमाती व आदिवासी जमाती तगा ओरा बहुजन लोकसंख्या मंदार तर आदिवासी जमात व आदीजमातीगट आणि कास्तकारी मुनेटा सभाज वेरा सदस्य पुरेशा प्रमाणात प्रतिनिधित्व कीयानूर .

३) ग्रामसभांक राज्यता प्राधिकरणमार्फत आवश्यकता अनुसार मदत पुरवे कीयानात वायार.

(५) उपविभाग स्तरीय समितीक राज्य सरकार मुनेटोर सदस्याहना मिलेमास उपविभाग स्तरीय समिती गटीत कीयार

क) उपविभागीय अधिकारी किंवा समतुल्य अधिकारी अध्यक्ष

ख) उपविभागतोर प्रभारी गेळा अधिकार किंवा समतुल्य अधिकारी सदस्य

ग) जिल्हा पंचायती ते नामनिर्देशित कीयानाता गट/तहसिल पातळीत आणि पंचायतीताह मुवूर सदस्य ओरा पैकी कमीत कमी २ ईवूर सदस्य वेर प्राधान्यता ओर गेळात मनवालोरे किंवा आदिम जाति समुह तगाडोर मंतोर इदाम आदिवासी जमातीत मंदानूर आणि बगा आदिवासी जमाती तोर सदस्य हिलेर अगा प्राधान्यतः इतर पेळोनपेळी गेळात मनवालोरा पैकी २ इवूर सदस्य मंदानूर आणि अगाडोर कमीतकमी १ उंदी आंचाळ सदस्य मंदार किंवा संविधानता सारु अनूसूचित समाविष्ट मंदाना एरीयात स्वायत जिल्हा परिषद प्रदेशिक परिषद किंवा इतर समुचि एरीया स्तर इदेना नामनिर्देशित कितोर ३ मूवूर सदस्य मंदानूर ओरापैकी कमीत कमी १ उंदी आंचाळ सदस्य मंदार आणि

(घ) उपविभागतोर प्रभारी मनवाल आदिवासी विकास विभागतोर अधिकारी किंवा बगा इदाम अधिकारी उपलब्ध हिलेर अगा आदिवासी कार्यातोर प्रभारी अधिकारी मंदानूर.

(६) उपविभाग स्तरीय समित्यांना काम-उपविभागस्तरीय समिती ना काम

(क) प्रत्येक ग्रामसभातक अदेना कर्तव्य आणि जबाबदारी गेळाता जिवाना गेळा आणि अवेहना संवर्धन व संरक्षण किंयाना गरज मंता इदामना संकटते वाता.... वनस्पती जीवजाति अदेना संदर्भाता जिवाना वेगवेगळोना संरक्षण किंयाना ईदेना बाबत गेळा हक्कता व इतर लोकूर कर्तव्य वेरा माहिती पुरे कियार .

(ख) ग्रामसभा किंवा गेळा हक्क समिति इवेहकूंक गेळा व महसुल नकाशा व मतदार यादी पुरवे कियार.

(ग) संबंधित ग्रामसभाना सर्व निर्णयता पडताळणी कियार .

(घ) ग्रामसभा मार्फत पुरे किंयानात वाता नकाशा व तपशिले उंदी जागा कियार.

(ङ.) दावाना खरोमंता बारा हिले तेना खात्री कियाना साठी ग्रामसभाता निर्णयता व नकशाता तपाशनी कियार.

(च) गेळा हक्कता स्वरूप व अदेना विस्तार इदेना विषयी ग्रामसभातगाडा वादविवादता सूनवाणी किस योग्य निर्णय हियार.

(छ) ग्रामसभाता निर्णय मान्य हिलवेक ओर मानेय राज्य अभिकरण किता विनंती अर्जाना सुनावणी कियार.

(ज) आंतरउपविभागीय दावानासाठी इतर उपविभागा स्तरीय समिती समन्वय कियार.

(झ) सरकारी अभिलेखता मेळ किता नंतर प्रस्तावीक गेळा हक्कता गट किंवा तहसिलनिहाय अभिलेखता मसुदा तयार कियार.

(ञ) उपविभागीय अधिकाऱ्यामार्फत प्रस्तावीत गेळा हक्कता अभिलेखता मसुदासह दावा अंतिम निर्णयसाठी जिल्हा स्तरीय समितितेके लोहयार.

(ट) अधिनियम व नियम मार्फत हिता उद्दिष्टा व पध्दती ईदेना विषयी गेळात मनवालोरा जागृति निर्माण कियार.

- (ठ) ईद नियमता-जोडपत्र उंदी (१) (नमुना-क व ख) तगाडा व्यवस्थानुसार तलकवालोरेक दावाना फार्म सहज मोफत विनापैसाते फुकट पुटयार इदेना विषयी सुनिश्चित कियानात वाता.
- (ड) ग्रामसभाना बैठक आवश्यक अद गणपूर्तीसह मुक्त खुला वातावरण व चांगला रीतीते आयोजीत कियानात वायलाता तेना सुनिश्चिती कियार.
- (७) जिल्हा स्तरीय समिती राज्य सरकार मुनेटोर सदस्याह मिलेमासी जिल्हा स्तरीय समिती गठीत कियार.
- (क) जिल्हा अधिकारी किंवा उपआयूक्त अध्यक्ष मंदानूर.
- (ख) संबंधित विभागीय गेळा अधिकार किंवा संबंधित उपवनसंरक्षक.
- (ग) जिल्हा पंचायती मार्फत नामनिर्देशन कियाना जिल्हा पंचायतीतोर ३ मूवूर सदस्य ओरा पैकी २ ईवूर सदस्य वेर प्रधान्यंत: गेळात मनवालोरे किंवा आदिम जमाती गटताह आदिवासी जमातीतोर मंदानूर व बगा आदिवासी जमात हिले अगा जे प्रधान्यता इतर पेळोन पेळी गेळात मंतोर ओरा गडाह कमीत कमी १ उंदी आचाळ सदस्य मंदार इदाम २ रेंड सदस्याह किंवा संविधानता सारु ६ व्या अनुसूचित गा अंतर्भूत मने एरीयात स्वायत्त जिल्हा परिषद / प्रादेशिक परिषद ईव नामनिर्देशित कियाना ३ मुवूर सदस्य ओरापैकी कमीत कमी १ आचाळ सदस्य मंदार.
- घ) जिल्हातोर प्रभारी मनवाल आदिवासी कल्याण विभागतोर अधिकारी कींवा इदामनोर अधिकारी उपलब्ध हिलेवेक आदिवासी कार्यातोर प्रभारी मनवाल अधिकारी मंदानूर.

८) जिल्हा स्थरीय समीतीता काम -

- क) नियम ६ खंड (ख) अन्वये ग्रामसभातक किंवा गेळा हक्क समीतीतक आवश्यक माहीती पुरवे कीता मंता बाराहिले इदेना खात्री कियार.
- ख) सर्व हक्क तलकना विषेशता मुनेटा आदिवासी समुह विलीयसोर मनेर आदिवासी आणि भटक्या जमाती वेरा अधिनीयमता उद्दिष्ट लक्षात इरसी संबधीत कियानात वाता किंवा वायो इदेना तपासनि कियार.
- ग) उपविभागीय स्थरीय समीतीमार्फत तयार कियानात वाता गेळा हक्काना हक्क तलकाना व अभिलेख विचारते एतयार व अदेन अंतीम मान्यता हीयार.
- घ) उपविभागस्थरीय समीतीता आदेशते दावा नामंजुर आतोर मानेय तकेडाह वाता अर्जाता सुनावनी कियार
- ड) आंतर जिल्हा हक्क तलकाना संबंधात इतर जिल्हा सह समन्वय कियार
- च) हक्क बाबतीता अभिलेखासह सर्व सरकारी संबधीत अभिलेखा तगाडा गेळा हक्कता सामील कियानासाठी आदेश हियार.
- छ) अंतिम रुप हियानात वाता गेळा हक्कता अभिलेखता जाहिर कियानात वाता खात्री कियार.
- ज) इद नियमता जोडनियम रेंड व मुंड तगा विनिर्दिष्ट कीता मंजी इद अधिनियममार्फत गेळा हक्काना व मालकी हक्काना अभिलेखता प्रमाणीत प्रती अनुक्रम संबंधित तलकणासाठी आणि अव अव ग्रामसभांक पुरवे कियाना खात्री कियार.

९) राज्यस्थरीय संनियंत्रण समीती -

राज्य सरकार मुनेटोर सदस्यह मिलेमासी राज्य स्थरीय संनियंत्रण समीती गठीत कियार.

- क) मुख्य सचिव - अध्यक्ष
- ख) सचिव महसूल विभाग सदस्य
- ग) सचिव अधिकारी विकास कींवा समाज कल्याण विभाग -सदस्य
- घ) सचिव वनविभाग - सदस्य

च) प्रधान मुख्य वनरक्षक अध्यक्ष

ड) सचिव पंचायत राज सदस्य.

छ) जमाती सल्लागार परिषदेतोर अध्यक्ष मार्फत नामनिर्देशित कियानाता जमाती सल्लागार परिषदेतोर ३ मुवुर मजुर आदिवासी जमातीतोर सदस्य आणि बगा जमाती सल्लागार परिषद हीले अगा राज्य सरकार मार्फत निर्देशित कियानाता ३ मुवुर मजुर जमाती सदस्य.

ज) आयुक्त आदिवासी कल्याण कींवा समतुल्य इदाम सदस्य सचिव

१०) राज्य स्थरीय संनियंत्रण समीतिता काम राज्य स्थरीय सनियंत्रण समीती-

क) गेळाता हक्कातून मंजुर हीयाना व अव नियमीत कियाना ईद प्रक्रीयातून सनियंत्रण कियानाता निकस व निर्देश तयार कीयार .

ख) गेळाता हक्काता मंजुर हियाना अवहेना पडताळणी कियाना व अव राज्याते निश्चित कियाना इवेहना प्रक्रीयाते संनियंत्रण कीयार

ग) गेळाता हक्कातून मंजूर हीयाना अवहेना पळताळणीद कियाना व अव ते नियमीत कियाना इवेहना प्रक्रीयाता ६ सारुमहीण्याने अहवाल सादर कियार व मुख्य अभिकरणा मार्फत तलकनात वाता इदाम विवरणपत्र व अहवाल मुख्य अभिकरणाता सादर कियार

घ) इद अधिनियमता कलम ८ तगा नमुद कीतानुसार बोदे आई इदामना नोटीस पूतपा अधिनियमता अन्वेय इदाम प्राधिकरण विरुद्ध यथोचित कृती कियार

ड) अधिनियमाता कलम नालु (४) पोटकलम (२) अन्वये पुर्णवसाहतीता संनियंत्रण कीयार.

११) ग्रामसभामार्फत हक्क तलकानासाठी दाखल कियाना इदेना निर्धारित कियाना व पडताळणी कियाना इवेहना काम कियानाता पध्दती -

१) ग्रामसभा

क) हक्क तलकाना दावा ग्रामसभा तलकयार आणि इदामना हक्क तलकाना इद नियमता परीषीष्ट उंदी मध्ये व्यवस्था कीता नामुनात एतनासाठी गेळा हक्क समीती प्राधिकृत कीयार व इदामना हक्क तलकाना अद तलकानाता तारीख ताह मुंड (३) महिन्याना मुदत नियम १३ तगा नमुद कीता कमीत कमी रेंड (२)

पुराव्यात एतना परंतू इदामकी ग्रामसभातक आवश्यकता वाटेमातेक अद संबंधित कारण लेखी नमुद कीस इद ३ मुंड महीण्याना मुदत वाढे कीयाला वायार

ख) अदेना सामुहीक गेळा संपत्तीता निश्चित कियानाता प्रक्रीया सुरवात कियानासाठी तारीख ठराव कीस व अव लागु मंदाना ग्राम सभातक कळवे कीयाना आणि बोद ठिकाणते जास्त प्रमाणाते परस्पर व्याप्ती आता मंदार अद ठिकाणी उप-विभाग स्थरीय समितीतक माहीती हीयार .

२) गेळा हक्क समीती ग्रामसभातक अदेना मुनेटा काम तगा मदत कीयार

१) उंदी विनिर्दिष्ट स्वरुपता हक्क तलकना पृष्ठपर्यं पुरावा एतना अवहेना पोच पावती हीयाना अव जतन कियाना

२) गेळा हक्क तलकनाता आणि पुरावा अदामे नकाशा इवेहना अभिलेख तयार कियाना

३) मुंड गेळा हक्क नगा दावा वेहवाल तलकनाता यादी तयार कियाना

४) नालु इद नियमने व्यवस्थाकीता हक्क तलकानता पळताळणी कियाना

५) ग्रामसभामुने अदेना विचारता हक्क तलकानता स्वरुप व व्याप्ती इद बाबतता अवहेना निष्कर्ष सादर कियाना.

३) आता प्रत्येक हक्क तलकानता गेळा हक्क समीती तकेडाह योग्य रीतीत लेखी पोच पावती हीयानात वायार.

४) गेळा हक्क समीती सामुहीक गेळा हक्कातासाठी ग्रामसभा मार्फत इद नियमता जोडपत्र १ उंदी तगाडा नमुना ख- तगाडा हक्कतलकानाता तयार कीयार.

५) ग्रामसभा पोटनियम (२) ता ,खंड (संयू) ५ खालील निष्कर्ष प्राप्त आतपा गेळा हक्क समीतीता तपासनीता विचार कीयानासाठी पहिले माहीती हीस बैठक केयार ठराव संमत कीस अद उपविभाग स्थरीय समीतीतके लोहनातवायार.

६) ग्रामपंचायतीतोर सचिव अवेहना कर्तव्य पार पाडे कियाना ग्रामसभातोर सचिव इंजोर काम हुळनूर.

(१२) गेळा हक्क समितीतकेडाह दावाना पळताडणी कीयानाता प्रक्रीया

१) गेळा हक्क समीती ता संबंधित तलकवांक व गेळा विभाग तक योग्य सूचना हितानंतर

क) जागातून भेट हिस व जागातगान दावाना स्वरूप व्याप्तीना पुरावा इदेना प्रत्यक्ष पडताळणी कीयाना .

ख) तलकवाल व साक्षेदाराल सादर कीता आणखी बोदे आई पुरावा कींवा अभिलेख एतयार

ग) वेलीयवालोर आदिवासी व भटक्या जमाती उंदीतर वैक्तीक सदस्या मार्फत ओरा हक्कना सामुहीक रितीत कींवा पेळोनपेळी सामुहीक संस्था मार्फत ओरा हक्कना निर्धार कियानासाठी कीता हक्क तलकानाता बसके इदामतोर मानेय समुह कींवा ओरा प्रतीनिधी हजर मंदानूर असके पडताळणी कीयानात वाता इदेना खात्री कीयार.

घ) आदिम आदिवासी गट कींवा कास्तकारी मुनेटा समूह वेरा सदस्यांना मग उंदतर ओरा समुहमार्फत मनि कींवा पेळोन पेळी समुह संस्था मार्फत मनि ओरा वस्तीना ठीकानाता हक्क निर्धारित कीयाना साठी कीता तलकवाना हक्कांना इदामना समुह कींवा ओरा प्रतीनिधी हजर मंदानूर असके पडताळणी कीयानात वाता खात्री कीयार.

ड) पुंदाना वानाहका सिमा सिनहारे दर्शवे कीस प्रत्येक हक्क तलकनाता एरीया सिमांकन नकाशा तयार कीयार.

२) गेळा हक्क समीती अदेनानंतर हक्क तलकानाता अदेना निष्कर्ष नोंदवे कीस आणी ग्रामसभा मुने अदेना विचार सादर कीयार.

३) जर दुसरो नाटेना पेळोनपेळी आणी रुढीगत हद्दीता बाबतीत परस्पर विरोधीता हक्क तलकाना मंदानु कींवा जर गेळा एरीयात वापर उंदी पेक्षा अधिक ग्रामसभातकेडाह कीयानात वासोर मंदार तर संबंधित ग्राम सभाना गेळा हक्क समीती इदाम हक्क तलकानाता उपयोगता स्वरूपता विचार कियानासाठी उंदी जागा बैठक एतनू आणि संबंधित ग्रामसभाता अगडा निकर्ष लेखी सादर कीयानू .

परंतू इदाम की जर ग्रामसभातक परस्पर विरोधी हक्क तलकाना बाबत निर्णय एतला वायो आसोर मंदार तर निर्णय साठी अद उपविभागस्थरीय समीती समितितके निर्देशित कीयानात वायार .

४) ग्राम सभा कींवा गेळा हक्क समीती अद माहीती अभिलेख किंवा दस्ताऐवज पूटनासाठी लेखी विनंती कितपा संबधित अधिकारी अदेना प्रमाणित प्रत ग्रामसभातके किंवा यथास्थित गेळा हक्क समितितके लोहयार आणी आवश्यक मतेक अधिकृत धिकारी मार्फत अदेना अर्थ सोपा कीयानात वायार

१३) गेळा हक्क निश्चित कीयानासाठी पुराव

(१) गेळा हक्कता मान्यता हियाना साठी व अद निहीत कीयाना साठी इतर पोलाद बरोबर मुनेटा पोली अंतर्भुत मंदार

क) सार्वजनिक दस्ताऐवज राज पत्र जनगनना सर्वेक्षण वसमजोता अहवाल नकाशा उपग्रह चित्रा कार्य योजना व्यवस्थापन योजना सुक्ष योजना गेळा चौकशी अहवाल तयार गेळा अभिलेख पट्टा कींवा भाडे पट्टा इदेना पैकी बोदेआई नांवने ओळेखे मायना हक्कना अभिलेख इदामना लेहका सरकारी अभिलेख समीत्या कींवा आयोगता सरकार गटीत कीता अहवाल सरकारी आदेश

अधिमचना परिपत्रके तगाव

ख) मतदार ओळख पत्र रेशन कार्ड पत्रिका पासपोर्ट घरटक्स पावती पोचपावती अधिवास प्रमाण पत्र इदामना सरकार प्रतीकृत कीता प्रमाणमत्र.

ग) लोन झोपडी व जागात कीता कायम स्वरूपी सुधारणा जसे जागा समने कीयाना पाळी दोसना बंधारा दोहना व तत्सम इतर भौतीक गुणता विषेश महत्व

घ) न्यायालयता आदेश व न्याय निर्णय इदेना समावेश मंदाना न्यायीकत्व न्यायीक अभिलेख

ड) बोदे आई गेळा हक्कता उपभोग दर्शविकेवे आणी रुढी गत कायद्याता बळ मंदांना रुढींना व पेळोनपेळी भारतीय मानेय वंश शास्त्रीय सर्वेक्षण संस्था लेहका नावना संस्था कीता संशोधन अभ्यास व लिहेकीता.

च) मुनेटा प्रांतिक राज्य कींवा प्रांत कींवा इदामना इतर नेडूमता संस्थानेकेडाह पुटता बोदेआई अभिलेख अदेनगा नकाशा हक्क नोंदनी विषेशधिकार सुट अनुग्रह ईदेना अंतरभाव मंदार .

छ) पुरकांता सिद्ध केवे चुवा व्हिचकना जागा पेनता जागा ईदेना लेहका पेळोनपेळी रचना .

ज) मुनेटा भुमी अभिलेखते नोंद कीता माने यकना वाडवडील मुनेटा हर तोहे किंवा मुनेटा नाटेना कायदा प्रमाणे रहिवासी मंदाना ओळख पटेकियाना वंशावाळ

झ) तलकवानेकेडाह इतर वळील मानेय तकेडाह लिहेकीता पिठोता माहिती.

२) सामुहीक गेळा हक्काना पुरावाता इतर पोलोना बरोबर मुनेटा बाबती अंतर्भाव मंदार.

क) सामुहीक हक्क अदामे निस्तार आणि अद बोदेआई नावाने पुंजोर मंदानुर

ख) पेळोनपेळी चराई जागा माटी गुटे कट्या इतर गेळाता जीवांना काया पंडी व इतर गेळाता उत्पन्न मीनक पोयना एरीया एता व्यवस्था मानेय कींवा जनावर पीट्टेक वापरे मायनासाठी एता जरणी दवाई जळीबुटी जमा केवालोर जळीबुटी कायापंडींना व्यवसायता भुमीना एरीया .

ग) स्थानिक समुह धोअता रचनाता अवषेश पवित्र मरांक पेनगेळा पेन तळाय कींवा डोडाना एरीया दफन कींवा दहन भुमी.

३) ग्रामसभा उपविभाग स्थरीय समीती आणि जिल्हा स्थरीय समीती आणी गेळा हक्क निर्धारितकीयापा पोरों नोंद कीता बाबीपैकी उंदी पेक्षा जास्त विचाराते एतीता मंता.

१४) उपविभाग स्थरीय समितीतके किता विनंती अर्ज

१) ग्रामसभाता निर्णयते पीडीत नामंजुर आतोर बोदेआई मानेय ग्रामसभा निर्णय हीता तारीखताह साठ दीयाना लोपो उपविभाग स्थरीय समीती तके विनंती अर्ज सादर कीयार.

२) उपविभाग स्थरीय समीती सुनावे कीयाना तारीख निश्चित कीयार आणि विनंती अर्जदारतक व संबंधित ग्रामसभातक सुनावनीसाठी निश्चित कीयानात वाता तारीख कमीत कमी पंधरा दीयाना मुने लेखी अदामे विनंति अर्जदारना नाटेन सोयस्कर मंदाना सार्वजनिक ठीकाणते नोटीस लावकीस अदेना बाबतीत कळवे कीयानुर.

३) उपविभाग स्थरीय समीती

विनंती अर्ज दाखल कीस एतीयार कींवा रद्द कीयार कींवा अद विनंती अर्ज संबंधित ग्रामसभातके पूना विचार कीयानासाठी लोहयार.

४) संदर्भीत प्रकरण प्राप्त आतपा तीस दीयाना मुदत लोपो ग्रामसभा प्रकरणता ठराव संमत कीयार उपविभागस्थर्य समीतीतके लोहयार.

- ५) उपविभाग स्थरीय समीती ग्रामसभाता ठराव विचाराते एतयार.अव विनंती अर्ज एतीता कींवा रद्द कीयाना समुचीत..... आदेश समत कीयार.
- ६) (पडेमाता) विनंती अर्जता बाधा तेवाय उपविभाग स्थरीय समीती व इतर तल्कवालोर् गेळा हक्क विषयक अभिलेख तपासे किस व पळताळणी कीस हुळणुर आणि अव संबंधीत उपविभाग अधिकारी मार्फत जिल्हा स्थरीय समीतीतके सादर कीयार.
- ७) रेंड कींवा ताना पेक्षा ग्रामसभाना विवाद आनेके बोदे आई उंदी ग्रामसभा कींवा उपविभाग स्थरीयसमीती विवाद सोडेकियानाता दृष्टीने संबंधित ग्रामसभाना मिलेमासी सभा केयना आणि ३० तीस दीयाना कालावधीत अगडाह परस्पर सामंजस्या पनाते मार्ग तेंडला वायवेके संबंधित ग्रामसभांना इंदाना केंची एतीतपा विरुद्ध विवातगा निर्णय एतयार आणि अदेनगा समुचित आदेश हियार

(१५) जिल्हा स्थरीय समीतीतक विनंती अर्ज कीयाना

- १) उपविभागस्थरीय समीतीता निर्णयते रद्द आतोर् बोरे आई मानेय उपविभागस्थरीय समीतीता निर्णयता तारीख ताह साठ दीयाना लोपा जील्हास्थरीय समीती तके विनंती अर्ज दाखल कीयानुर
- २) जिल्हा स्थरीय समीतीविनंती अर्जात सुनावणीसाठी तारीख निश्चित कियार आणि आदेना बाबत विनंती अर्जदार व संबंधीत उपविभागस्थरीय समीतीतके लेखीकळवे कीयार अदामे सुनावनिसाठी निश्चित कीता तारीखते कमीत कमी पंधरा दीयाना मुने विनंती अर्जदार तके नाटेनागासोई प्रमाणे सार्वजनिक ठीकाणते इदेना बाबतीत नोटीस लावेकीस कळवे कीयार.
- ३) जिल्हा स्थरीय समीतीतके उंदीतर विनंती अर्जातुन मंजुरी कीया कींवा रद्द कीयानात वायार कींवा पुना विचार कीयानासाठी उपविभागस्थरीय समीतीतके लोहनात वायार.
- ४) इदामना संदर्भात विनंती अर्ज पुटतपा उपविभागस्थरीय समीती विनंती अर्जदार आणि ग्रामसभाता.बारा इंदाना मनता ओरा केंची इदेनगा निर्णय येतयार आणि अदेना बाबतीत जिल्हा स्थरीय समीतीतके कळवे कियार.
- ५) इदेना बादने जिल्हा स्थरीय समीती विनंती अर्ज विचार ते येतयार आणि तानागा विनंती अर्ज एतीता व रद्द कीता समुचीत आदेश हीयार.
- ६) जिल्हा स्थरीय समीती तल्कवांक व तल्कवालोर् गेळा हक्काता अभिलेख जिल्हाधिकारी कींवा जिल्हा आयुक्त वेनेके सरकार अभीलेखतगा आवश्यक सुधारणा कीयानासाठी लोहयार.
- ७) रेंड कींवा अदेनापेक्षा जास्त उपविभागस्थरीय समीतीना आदेशता विसंगत मतेक जिल्हा स्थरीय समीती स्वतःच संबंधित उपविभाग स्थरीय समीती नगाडा विसंगतीता ताळ मेळ कीयानाता दृष्टीने अदेना मीलेमास सभा केयार आणि जर अगडाहु बोदेआई परस्पर समंतता मार्ग तेंडला वायवेक जिल्हा स्थरीय समीती संबंधित समीती उपविभाग स्थरीय समीतीना इंदाना केंची विवादता अभिर्णीत कीयार.आणि समुचीत आदेश हीयार.

(फा.क्र.१७०४/०२/२००७ पी.सी.व व्ही.

खंड सात)

डॉ.बचित्तरसिंह सह सचिव

- प्रश्न-
१. इद कायदाता हक्कांनासाठी बोर लायक मंतोर.?
 २. वेगळात मनवालोर् आदिवासी जमाति म्हणजे बाताल.?
 ३. इतर पेळोनपेळी गेळात मनवालोर् म्हणजे बाताल.?
 ४. ग्रामसभा म्हणजे बाताल.?
 ५. ग्रामसभाता काम बाताल.?
 ६. गेळा हक्क समिती तकेडाह दावाना पळताळणी कियानात प्रक्रिया बदाम मंता.?
 ७. गेळा हक्क निश्चित कीयानासाठी बोव पुरावा हीया लागीता.?
 ८. गेळा हक्क तलकवाना कर्तव्य बाताल.?
 ९. ग्रामसभाता निर्णयामुळे नामंजुर आतोर मानेय बोद कार्यवाही कीयानूर.?
 १०. उपविभागस्थरीय समीतीता निर्णयामुळे नामंजुर आतोर मानेय बोध कारवाही कीयानुर.?
 ११. गेळा हक्क समीतीता स्थापन बदाम कीयाना.?
 १२. इद कायद्यात बोद बोद हक्क मंता.?
 १३. गठ ग्रामपंचायतगाडा महसुल नार अतिलेख मने एरीयात अदामे वेरोवेरोना पासून लेक मंदानु तर प्रत्येक नाटेना स्वतंत्र गेळा हक्क समीती स्थापण कीयाना बहे.?
 १४. गेळा हक्क समीतीत करीयतोर मानेयकना निवड कियाना ?
 १५. आदिवासींना प्रमाणपत्र हिलेवेक बदाम कियाना.?
 १६. १९७३ ता खाजगी गेळा संपादन अधिनियम अंतर्ग वायना गेळा जागासाठी कायदा लागु मंता बहे ?
 १७. दळी व उंद साली जागाता प्रकरण सदर कायद्याता बोद कलम अंतर्गत मंदार.?

प्रश्न :- १. इंद कायदाते हक्कासाठी बोर लायक मंतोर.?

उत्तर :- गेळात मनवालोर् आदिवासी जमात व इतर पारंपारीक गेळात मनवालोर् वेर हक्कासाठी लायक मंदानूर

प्रश्न :- २. इंद कायदाते लायकी बोर मंतोर.?

उत्तर :- गेळात मनवालोर् आदिवासी जमात म्हणजे मुख्य गेळात मनवालोर् आदिवासी जमात सदस्य किंवा समाज इदाम मंता आणि अदे नगा आदिवासी जमाती वेलीसोर मने आदिवासी समाज बोर पोटटा ता साठी वास्तविक गरजसाठी व गेळा किंवा गेळा जामातगा अवलंबुन मने इदामना समाजता समावेश आयार

प्रश्न :- ३. इतर पेळोनपेळी गेळात मनवालोर् म्हणजे बाताल.?

उत्तर :- पेळी तेना अर्थ २५ वर्षांना उंदी कालखंड मुख्य कीस गेळात मनवालोर् आणि उपजीवासाठी वास्तविक गरज साठी गेळा तगा कींवा गेळा जागातगा. अवलंबुन मनेर बोरे आई सदस्य कींवा इदाम मंता

प्रश्न :- ४. ग्रामसभा म्हणजे बाताल.?

उत्तर :- ग्रामसभातेना अर्थ नाटेनोर सर्व पौढ आसक कोयतोर मिलेमासी बनेमाता ग्रामसभा आणि ग्रामपंचायत हिले अद राज्याता बाबतीत पाडे-टोला वार्ड व अन्य इतर पेळोनपेळी मानेमाता नार संस्था आणि आसकना संपुर्ण निर्बंध मंदाना. निर्वाचित नार समिती इदाम मंता.

प्रश्न :- ५. ग्रामसभाना काम बाताल.?

उत्तर :- १) गेळा हक्क ता स्वरुप व व्याप्ती निर्धारित कीयानाता प्रक्रीया सुरु कीयार आणि आवेना संबंधित दावा प्राप्त कीस अवेहना सूनावणी कीयार.

२) गेळा हक्कता तलकवालोर् यादी तयार कियार व तलकवाल व ओरा दावा अवेहना केंद्र सरकारता आदश प्रमाणे निर्धारित कीता इदामना तपशिलता अंतर्भाव मंदाना नोंदवही इरीयार

३) हित संबंधी मानेय व संबंधित प्रधिकरण वेरा वाजवीसंधी हितानंतर गेळा हक्कता तलकताना निर्णय संमती कीयार व उपविभाग समितीतके सादर कीयार.

४) कायदाता कलम ४ नालुना पोट कलम (२) इदेना खंड (ड) अन्वेय पुर्ण वसाहतीते पॅकेजसह विचारते एतीयार व निर्णय संमत कीयार.

५) कायद्याता कलम ५ ता व्यवस्था अमलात येतांनाता दृष्टीने गेळा जिवा आणि गेळा जीवाना वेगवेगळोना इवेहना संरक्षण कियाना साठी अदेनोर सदस्या तकेडाह समिती गटीत कीयाना.

प्रश्न :- ६. गेळा हक्क समिती तकेडाह दावाना पळताळणी कियानात प्रक्रिया बदाम मंता.?

उत्तर :- १) पहिले गेळा हक्क समिती तलकवाल व गेळाविभाग तक योग्य सुचना हीस अदेना नंतर

क) गेळा हक्क समिती जागातुन भेट हीयार व जागातगा दावाना स्वरुप एरीया व पुरावा अदेना प्रत्यक्ष हक्कता कियार.

ख) गेळा हक्क समिती तलकवाल व साक्षेदार सादर कीता व सादर किता आणखी बोदे आई पुरावा कींवा अभिलेख एतयार.

ग) गेळा हक्क समिती वेलयेर आदिवासी व भटक्या जमाती व्यक्तीक सदस्य मार्फत सामुहीकरीत्या कींवा पेळोनपेळी सामुहिक संस्थामार्फत ओरा हक्क निर्धारित कीयाणासाठी किता हक्क तलकनाता बसके इदाम मानेय समुह किंवा प्रतिनिधी हजर मंदानूर असके पळताळणी कियानात वात एदेना खात्री कीयार.

- घ) गेळा हक्क समिती मुळ आदिवासी गट कींवा कास्तकार मुनेटा समुह वेरा सदस्यांना ओरा समुमार्फत मनी कींवा पेळोनपेळी समुह संस्था मार्फत मनि ओरा मंदाना ठिकाणता हक्क निर्धारित कीयानासाठी किता तलकना हक्कता पळताळणी इदाम समुह किंवा अदेना प्रतिनिधी हजर मंदाणा कीयानात वात इदेना खात्री कियार.
- ड) १) सामुहीक गेळा हक्क समिती पुंदाना वायना लेहका शिवा निशान सिन्हा तोहच प्रत्येक हक्क तलकनाता एरीयाता सिंमाकन नकाशा तयार कियार.
 २) गेळा हक्क समिती अदेना नंतर हक्क तलकना तलकनाता अदेना निष्कर्ष नोंदवे कियार आणि ग्रामसभामुळे अव विचार कीयानासाठी सादर कियार.
 ३) जर दुसरोना नाटा पेळोनपेळी कींवा रुढीगत हद्दीता बाबतीत परस्पर विरोधी हक्क तलकना मंदार किंवा जर गेळा एरीयाता उपभोगता स्वरूपतगा कीयानासाठी उंदी जागा बैठक एतनूर आणि संबंधित ग्राम सभांना अदाघाडा निष्कर्ष लेखी सादर कियानूर.
 ४) परंतू इदाम की जर ग्रामसभा परस्पर विरोधी हक्क तलकना बाबत अव उपविभाग स्तरीय समितीतके निदेश कीयानात वायार.
 ५) ग्रामसभा कींवा गेळा हक्क समिती इव माहीती अभिलेख दस्ताऐवज पुटनासाठी लेखी विनंती कीतपा संबंधीत अधिकारी अवहेना अधिकारी प्रमाणीत प्रतीक्षा ग्रामसभेतके किंवा वन हक्क समितीतके लोहनूर आणि आवश्यक मतेक अधिकृत अधिकारी मार्फत अदेना अर्ज समजे कीस वेहनूर .
- प्रश्न :-७. गेळा हक्क निश्चित कीयानासाठी बोव पुरावा हीया लागीता. ?
 उत्तर :- गेळा हक्कता मान्यता हीयानासाठी व अव नोंद कीयसानासाठी आडीयता पैकी कमीत कमी रेंड (२) पुरावा हियाला लागयार.
- क) सार्वजनिक दस्ताऐवज राजपत्राजनगना सर्वेक्षण व समजोता अहवाल नकाशा उपग्रहीय फोटो कार्ययोजना व्यवस्थापण योजना सुक्ष्म योजना गेळा चौकशी अहवाल इतरगेळाता अभिलेख पट्टा किंवा भाडा पट्टा इदेना पैकी बोदे आई नावने ओळखे मायनाता हक्क अभिलेख ईवेहना लेहका सरकारी अभिलेख समिती कींवा आयोगता सरकारी घटीत कीता अहवाल सरकारी आदेश अधिसूचना परिपत्रके ठराव.
- ख) मतदार ओळखपत्र शिधावाटप पत्रिका पासपोर्ट घर पट्टी पोच पावत्या अधिवास प्रमाणपत्र इवेहना लेहका सरकारी प्रमाणित कीता दस्ताऐवज.
- ग) लोन झोपडी व जागां तगा किता स्थाई सुधारणा जसा समतलन पाळी पाळी दोहता व इतर आवश्यक गुणविशेष.
- घ) न्यायालयता आदेश व न्याय निर्णय इवेहना समावेत मंदाना न्यायिकत्व व न्यायीक अभिलेख.
- ड) बोदे आई गेळा हक्क उपभोग दर्शनवेकेवे आणि रुढीगत कायद्याता बळ मंदाना रुढीता व पेळोन पेळी भारतीय मानव शास्त्रीय सर्वेक्षण संस्था लेहका नामांकीत संस्था कीता संशोधन अभ्यास व लिहेकिता.
- च) मुनेटा प्रांतीक राज्य कींवा प्रांत कींवा इदाम इतर नेडूमता संस्था नेकेडाह पूटता बोदे आई अभिलेख अवेहनगा नकाशे हक्कता नोंद विशेष अधिकार सूट अनुग्रह ईवेहना अंतर्भाव .
- छ) पुरकाता सिद्ध केवेह चुवा विचकना जागा पवित्र ठिकाण इदाम लेहका पेळोनपेळी रचना
- ज) मुनेटा जागा अभिलेखात नोंद किता मानेयता वाडवडीलता मार्ग तेंडे कींवा मुनेटा काळते अद नाटे कायदेशिर ओळख पटेखेवे वंशवाळ.
- झ) तलकवाल अखेरीज इतर वळीलदान्याल मानेयता लिहेकीता किंवा वेहता सामुहीक गेळा हक्कता पुरावात इतर पोलोना बरोबर मुनेटा बाबतीत अंतर्भाव मंदार.

- क) सामुहीक निस्तार मग अद बोदे आई पोरोयते मनी.
- ख) पेळोनपेळी चगाईता पला माटी हीर चगाई गेळाता खाद्यपंडी व इतर गेळाता उत्पन्न मिळकना एरीया एता व्यवस्था मानेय कींवा जनावर कूंक वापरे मायनासाठी एता जरण औषधी जळी-बुटी जमा कियाना व्यवसायता भु प्रदेश.
- ग) स्थानिक समुह दोहता रचना सिना चांगला मर्ग पेन गेळा तळाय कींवा डोडाता एरीया विचक कींवा विचकना जागा ग्रामसभा उपविभागीय स्थरीय समिती आणि जिल्हा स्थरीय समिती गेळा हक्क निर्धारित कीयापा पोरो नमुद किता बाबी पैकी उंदी पेक्षा अधिक बाबीना विचारते एतनूर

प्रश्न :- (८) गेळा हक्क दारकांना कर्तव्य बोव

- क) बोदे आई गेळा हक्कदार गेळाता जीवाना गेळा व जिव विविधता एवहेन रक्षण किता पाहिजे.
- ख) बोदे आई गेळा हक्कदार लागून मने पाणलोता एरीया एता जरण व परिस्थिती हुळसी इतर संवेदना क्षम एरीया संरक्षित मंता इवेहना चांगला निश्चित किता पाहिजे.
- ग) बोदे आई गेळा हक्कदार गेळात मनवाल आदिवासी जमात व इतर पेळोनपेळी गेळात मनवालोर ठिकाण वेरा संस्कृती व नैसर्गिक वारसा नतक बोदे आई प्रकारते हानी आयार इदाम बोदे आई प्रकारता घातक प्रथापासून सुरक्षित इरना मंता इदेना चांगला निश्चिती कीता पाहिजे.
- घ) बोदे आई गेळा हक्कदार सामाजिक गेळाता खोत पुटीहना ता हरदे नियम कीयाना आणि गेळाता जीवाना गेळा व जिवाना विविधता इदेनगा वाईट परिणाम केवे बोदे आई कृतितून रोखे कियाना इवेहना साठी ग्राम सभा एतीता निर्णयता अनुपालन कीया लातोर इदेना खात्री कीस चांगला निश्चित कीता पाहिजे.

प्रश्न :- (९) ग्रामसभाता निर्णयतामुळे ना मंजूर आतोर मानेय बोद कार्यवाही कीयाना.

- १) ग्रामसभाता निर्णयमुळे नामंजूर आतोर मानेय पोटकलम (३) अन्वये स्थापण कियानात वाता उपविभाग स्थरीय समितीतके विनंती अर्ज दाखल कीयानूर आणि उपविभाग स्थरीय समिती इदामना विनंती अर्जांना विचार कीस अव निकालते तेंडयार.
- २) परंतू इदामना प्रत्येक विनंती अर्ज ग्रामसभाता मार्फत निर्णय संमत आता तारीख पासून साठ दियाना लोपो दाखल कीता पाहिजे.
- ३) नामंजूर आतोर मानेय ओना बाजू मांडेकीयानाता वाजवी संधी हेवालेवा इदामना बोदे आई विनंती अर्ज अवेहना विरुद्ध निर्णय एतीता हनवा पाहिजे.

प्रश्न :- १०) उपविभागस्थरीय समितीता निर्णयमुळे नामंजूर आतोर मानेय बोद कारवाही कियाना

- १) उपविभागस्थरीय समितीता निर्णयमुळे नामंजूर आतोर मानेय उपविभाग स्थरीय समितीता निर्णयता तारीख पासून साठ दियाना लोपो जिल्हा स्थरीय समितीतके विनंती अर्ज दाखल कियानूर जिल्हा स्थरीय समिती इदाम विनंती अर्जांना विचार किस अव निकाल ते तेंडयार.
- २) परंतू उपविभागस्थरीय समितीतके अर्ज दाखल केवा लेवा आणि अद अर्जातगा विचार केवा लेवा ग्रामसभाता निर्णय विरुद्ध बोदे आई विनंती अर्ज सरको जिल्हा स्थरीय समितीमुने दाखल कीयाला वायो.
- ३) नामंजूर मानेयता ओना बाजू मांडे कियाना वाजवी संधी हेवालेवा इदामना बोदे आई विनंती अर्ज नामंजूर मानेयता विरुद्ध निकाल तेंडला वायो.

भारत सरकार
आदिवासी कार्य मंत्रालय

**आदिवासी जमाति व इतर पेळोनपेळी गेळात मनवालोरा (गेळा हक्क
मान्य कीयाना)नियम २००८ रेंड हजार आणि जोडपत्र उंदी**

हुळाट नियम सारु (झ)

नमुना क

गेळा जागाता हक्कनासाठी दावाना नमुना

हुळाट नियम ११ अकरा(१) उंदी (क)

- १) तलकवाना पोरोय
- २) मुत्तेना मुजोना पोरोय
- ३) अब्बाल / बाबोना पोरोय
- ४) पत्ता
- ५) नार
- ६) ग्रामपंचायत
- ७) तहसील / तालुका
- ८) जिल्हा

९) (क) आदिवासी जमात आंदुर इंजोर पुरावा

इंगो / आयो

(ख) पेळोन पेळी गेळात मनवालोरा इंजोर

(मुत्ते मुजो आदिवासी जमातितोर मत्तेक प्रमाणिक पुरावात प्रत जोडे कीयाना

इंगो / आयो

१०) कुटुंबतोर इतर सदस्यांना पोरोयसह

(अवलंबून मनवालोरा पेकोर बेर होर मानेय सह)

जागातगाडा दावाना स्वरूप

- १) कब्जाता मने गेळा जागाता एरीया
(क) नार ठीकान
(ख) स्वता मेहनत कीयानासाठी बाताले मत्तेक हुळाट अधिनियमता कलम ३
- २) वादा वादीता मने जागा बोदे मत्तेक
(हुळाट अधिनियमता कलम ३ (१) (च)
- ३) पट्टा / भाळा पट्टा / अनुदान बोदे मत्तेक
(हुळाट अधिनियमता कलम ३ (१) छ
- ४) मुळ स्वरूपते नविन नार उदानासाठी जागा कींवा पर्यायी जगा बोदे मत्तेक
- ५) जागाता नुकसान भरपाई शिवाय बगाडाह तेहता मंता अद जगा मत्तेक
- ६) गेळा नाहकना जागाता एरीया काही मत्तेक
(हुळाट अधिनियमता कलम ३ (१) (ज)
- ७) इतर बोद आई पेळोनपेळी हक्क बोदे मत्तेक
(हुळाट अधिनियम कलम ३ (१) (झ)
- ८) महत्वाता पुरावा
- ९) बोदे आई इतर माहीती

तलकवालोer / तलकवाना
सही / अंगठा

भारत सरकारता
आदिवासी कार्य मंत्रालय
आदिवासी जमाति व इतर पेळोनपेळी गेळात मनवालोरा (गेळा
हक्क मान्य कीयाना) नियम २००८ रेंड हजार आठ

नमुना - ख

सामुहिक हक्कतासाठी दावाना नमुना

हुळाट नियम ११ (१) (क) व (४)

- १) तलकवाना / तलकवालोरा पोरोय
क) गेळात मनवालोरा आदिवासी जमातीता समुह इंगो / आयो
ख) इतर जमाती गेळात मनवालोरा समुह इंगो / आयो
- २) नार
- ३) ग्रामपंचायत.
- ४) तहसिल / तालुका
- ५) जिल्हा

लाभ एतीता सामुहिक हक्कता स्वरूप

- १) निस्तार लेहका सामुहिक हक्क बोदे मत्तेक
(हुळार अधिनियमता कलम ३ (१) (ख)
- २) गौन गेळा उत्पन्न तगाडा हक्क बोदे मत्तेक
(हुळार अधिनियम कलम ३ (१) (ग)
- ३) सामुहीक हक्क
 - क) वापर कींवा हक्कता मंदांना (मिनक जलनिकाय) बोदे आई
 - ख) चराई बोदे मत्तेक
 - ग) भरके व वेलीयवालोरा आदिवासी वेरासाठी पेळोनपेळी साधनता बोदे मत्तेक
(हुळार अधिनियम कलम ३ (१) (छ)
- ४) पि. टी. जी. व खेती मुने समूहसाठी नाटेना ठिकान व नार
इदेना सामुहीक सुधारना पध्दती बोदे मत्तेक
(हुळार अधिनियम कलम ता ३ (१) ड
- ५) जिव विविधता बुध्दीता संपति व पेळोन पेळी ज्ञान इवेहना हक्कता सुगमता मत्तेक
(हुळार अधिनियमता कलम ३ (१) ट
- ६) इतर पेळोनपेळी हक्क बोदे मत्तेक
(हुळार अधिनियमता कलम ३ (१) झ
- ७) पृष्ठयर्थ पुरावा (हुळार नियम १३)
- ८) बोदे आई इतर माहीती

तलकवाना / तलकवालोरा
सही ,आंगठा, ठसा

॥ भारत सरकार ॥

॥ आदिवासी कार्य मंत्रालय ॥

**आदिवासी जमाति व इतर पेळोनपेळी गेळात मनवालोरा (गेळा हक्क मान्य
कीयाना) नियम २००८ रेंड हजार आठ**

जोडपत्र २ रेंड

हुळाट नियम ८ (ज)

कब्जात मने गेळा जागाता मालकी हक्क

- १) गेळा हक्क धारकाना पोरोय-पोरोयते (मुत्ते / मुजोसह :
- २) अब्बाल बाबोना पोरोयते :
- ३) अवलंबून मनेरा पोरोयते :
- ४) पत्ता :
- ५) गाव : ग्रामसभा :
- ६) ग्रामपंचायत :
- ७) तहसिल / तालुका :
- ८) जिल्हा :
- ९) आदिवासी जमाती मतोर बारा इतर पेळोनपेळी
गेळात मनालोरे मतोर.
- १०) एरीया :
- ११) खसरा / खंड क्र. इवेहनासह ठळक सिमा सिना तोहच किता सिमाता वर्णन

इद हक्क वंश पेळोनपेळी मंता मति अधिनियमता कलम नालू (४) ना पोट कलम नालु (४) अन्वेय
इतर संक्रम्य किंवा ममना आयो.

माट आडीय सही केवालोरे इदेना व्दारे महाराष्ट्र सरकारता इदेनासाठी व अदेना वतीते पोरोडा गेळा
हक्क कायम कियानासाठी सही कियाला आतोरम.

विभागीय गेळा अधिकारी / उपवनसंरक्षक - जिल्हा आदिवासी कल्याण अधिकारी.

जिल्हा अधिकारी उप आयुक्त

॥ भारत सरकार ॥

॥ जमाती कार्य मंत्रालय ॥

आदिवासी जमाति व इतर पेळोनपेळी गेळात मनवालोरा (गेळा हक्क मान्य
कीयाना) नियम २००८ रेंड हजार आठ
सामुहिक गेळा हक्कना - हक्क

जोडपत्र ३ मुंड

हुळाट नियम ८ (ज)

- १) सामुहिक गेळा हक्क धारकाना पोरोय/धारकालोरा पोरोयते :
- २) पोरोय / ग्रामसभा :
- ३) ग्रामपंचायत :
- ४) तहसिल / तालुका :
- ५) जिल्हा :
- ६) आदिवासी जमातीतोर मंतोर बारा / इतर पेळोनपेळी गेळात:
मनवालोरा मंतोर.
- ७) सामुहिकता स्वरूप :
- ८) अटी बातांगे मतेक :
- ९) रुढी प्राप्त सीमा सह / किंवा खसरा / खंड क्र. :
इदेनासह ठळक सीमा सिना तोहच किता सीमाता वर्णन.